

C/2024/1047

9.2.2024

Advies van het Europees Comité van de Regio's — De Europese waterstofbank

(C/2024/1047)

Rapporteur: Arianna CENSI (IT/PSE), lid van het gemeentebestuur van Milaan
Referentiedocument: COM(2023) 156 final

BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S (CvdR),

Regelgevingskader en algemene voorwaarden

1. is ingenomen met de mededeling over de “Europese waterstofbank” (EHB), maar merkt wel op dat deze benaming misleidend kan zijn, want het gaat niet om een bank, maar om een initiatief ter coördinatie van activiteiten en financiering waarmee beoogd wordt de EU-productie en -invoer van hernieuwbare waterstof te stimuleren en projecten op het gebied van hernieuwbare waterstof te ondersteunen.
2. Het Europees Comité van de Regio's (CvdR) onderstreept dat de totstandbrenging van een hernieuwbare-waterstof-economie een essentiële bouwsteen is om de doelstellingen van de Green Deal te halen en tot klimaatneutraliteit te komen. De verwezenlijking van de ambitieuze REPowerEU-doelstellingen voor de productie van hernieuwbare waterstof in synergie met het industrieel plan voor de Green Deal moet de industriële capaciteit en het concurrentievermogen van Europa ten goede komen.
3. De Europese Commissie wordt verzocht de kennisgeving van IPCEI⁽¹⁾-waterstofprojecten flink te versnellen. Belanghebbenden in de waterstofvalleien van de Europese regio's hebben dringend behoefte aan investerings- en planningszekerheid. Vooral voor de lopende derde golf van kennisgevingen van infrastructuurprojecten is haast geboden.
4. Helaas wordt in de mededeling onvoldoende ingegaan op de rol van de lokale en regionale overheden bij de toekomstige werking van de Europese waterstofbank. Het CvdR verzoekt de Europese Commissie meer aandacht te besteden aan de lokale en regionale overheden, want zij zullen een belangrijke rol spelen bij de uitvoering van projecten overal in de EU, zowel wat de energieplanning en -programmering als het vergunningsproces betreft. Het CvdR zou graag zien dat de Europese Commissie dit aspect aan de orde stelt in de door haar aangekondigde routekaart voor waterstofvalleien⁽²⁾.
5. Hernieuwbare waterstof is de enige duurzame vorm van waterstof die verenigbaar is met de ambities van de Green Deal. Het EHB-instrument moet ten doel hebben om de productiekosten van hernieuwbare waterstof te verlagen. Andere koolstofarme waterstofbronnen zouden op korte termijn een rol kunnen spelen om zo snel mogelijk een soepele transitie naar hernieuwbare waterstof te waarborgen.
6. Nog geen 4 % van de totale productie van waterstof in de EU gebeurt met behulp van elektrolyse-installaties. Het is dringend zaak om hun productiecapaciteit in de EU op te schalen. Tegelijkertijd erkent het CvdR dat de invoer van hernieuwbare waterstof uit niet-EU-landen belangrijk is om de REPowerEU-doelstellingen te kunnen halen. Het benadrukt dat de inspanningen van deze niet-EU-landen om hun eigen energie- en klimaatdoelen te halen, niet mogen worden ondermijnd. Het verzoekt de Europese Commissie om alleen in te zetten op invoer uit buurlanden van de EU die de EU-waarden delen en duurzaamheid nastreven, en om geen extra emissies in de toeleveringsketen te genereren. Het CvdR wijst erop dat het mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM) van toepassing zal zijn op waterstof en verzoekt de Commissie te zorgen voor een solide certificeringsregeling voor de invoer van hernieuwbare waterstof op basis van dezelfde criteria die voor productie in de EU gelden. Het blijft beducht voor het mogelijke risico dat er opnieuw afhankelijkheden gecreëerd worden.

⁽¹⁾ PB C 528 van 30.12.2021, blz. 10.

⁽²⁾ Een nieuw energie-elan voor de EU dankzij waterstofvalleien (routekaart), https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13875-Een-nieuw-energie-elan-voor-de-EU-dankzij-waterstofvalleien-routekaart-_nl.

7. Het is een goede zaak dat de Europese waterstofbank voortbouwt op het reeds ingevoerde instrument "H2Global" voor veilingen voor de invoer van waterstof. Het CvDR dringt er in dit verband op aan dat nationale, specifieke invoersteun het instrument van de Europese waterstofbank voor de invoer van waterstof kan aanvullen. De invoer van waterstof biedt uitstekende mogelijkheden voor de ontwikkeling van havens en lng-terminals in kustgebieden tot energiehub van de toekomst.

8. De infrastructuur in de EU voor de productie, de opslag, het vervoer, de distributie en het verbruik van waterstof moet overall in de EU worden verbeterd. Voorts benadrukt het CvDR de noodzaak van geïntegreerde netwerkplanning voor elektriciteit, warmte en gas om voor een vlotte integratie in de energiesystemen te zorgen. Er kunnen EHB-veilingen per sector ⁽³⁾ worden gehouden, teneinde een gelijk speelveld te creëren voor concurrenten met vergelijkbare kostenstructuren en vereisten.

9. Het CvDR beseft dat de eerste oproep van de EHB een voorbeeldfunctie heeft voor de verdere bevordering van hernieuwbare waterstof met het oog op het koolstofvrij maken van industriële activiteiten, de energievoorziening en het zware vervoer in de EU. Na de eerste oproep moeten veilingen worden georganiseerd om prioriteit te geven aan het koolstofvrij maken van de industriële sectoren (waaronder de energieproductiesector) die het grootste emissiereductiepotentieel hebben en die het meest behoefte hebben aan het afdekken van het prijsverschil. Ook moet er prioriteit worden gegeven aan sectoren waarin elektrificatie vanuit technisch en economisch oogpunt geen haalbare optie is, waarbij bijzondere aandacht dient uit te gaan naar ondernemingen die voor het land en de regio in kwestie van strategisch belang zijn.

10. De medewetgevers zouden werk moeten maken van een regelgevingskader voor hernieuwbare waterstof om de opkomende hernieuwbare-waterstofeconomie te ondersteunen, met passende consumentenbescherming en aanzienlijke investeringen. Het wetgevingspakket "Fit for 55" en andere belangrijke initiatieven, zoals de verordening voor een nettonulindustrie en de verordening kritieke grondstoffen, moeten zo spoedig mogelijk worden goedgekeurd zodat er tijdig EHB-veilingen kunnen worden georganiseerd, met de nodige aandacht voor het lokale en regionale perspectief.

11. Het CvDR verwelkomt het initiële budget van 800 miljoen EUR voor de eerste EHB-veiling en verzoekt de Commissie deze proefveiling snel op poten te zetten en te evalueren. De Europese Commissie en de lidstaten zouden er wel voor moeten zorgen dat de totale financiering die beschikbaar is voor de toekomstige EHB-veilingen wordt verhoogd, bijvoorbeeld met bijkomende ETS-, Europese en nationale middelen. Het onlangs ingevoerde STEP-mechanisme zou ook een rol kunnen spelen.

12. Het CvDR herhaalt het belang van geografisch evenwicht om de productie en het gebruik van hernieuwbare waterstof in de hele EU mogelijk te maken en dringt er bij de Commissie op aan om macroregionale veilingen op te zetten en in dit verband macroregio's af te bakenen die groot genoeg zijn om voldoende concurrentie te waarborgen en tegelijkertijd voor een geografisch evenwicht te zorgen. Het verzoekt de Commissie een verdeelsleutel voor te stellen waarmee de financiële middelen op voet van gelijkheid kunnen worden verdeeld tussen de verschillende regio's, met name op basis van de mate waarin kan worden bijgedragen aan de omschakeling van de Europese industrie met het oog op een betere mondiale concurrentiepositie en een geringere impact op het klimaat. Bij deze regionale differentiatie moet rekening worden gehouden met de specifieke uitdagingen waarmee ultraperifere regio's, eilanden, berggebieden en perifere regio's worden geconfronteerd, alsook met de specifieke uitdagingen voor steden en regio's die worden gekenmerkt door de aanwezigheid van energie-intensieve industriële activiteiten die een aanzienlijke impact op het milieu en de volksgezondheid hebben en moeilijk te elektrificeren zijn.

13. Het CvDR erkent het belang van regio's die door de invoer en het vervoer van waterstof een overkoepelende rol spelen bij het waarborgen van een geografisch evenwichtige distributie van waterstof in de EU. Het verzoekt de Commissie een mechanisme voor deze regio's op te zetten ter compensatie van de specifieke moeilijkheden waarmee ze als gevolg van deze doorvoerfunctie te maken hebben.

Regio's als katalysatoren voor de Europese waterstofbank

14. Verder onderstreept het CvDR in dit verband dat waterstofinfrastructuur zowel nationaal als transnationaal en grensoverschrijdend moet worden ontwikkeld, zodat waterstof geproduceerd wordt waar het in industriële sectoren binnen de EU vooral nodig is.

15. Het CvDR wijst op de inherente zwakte van ontoereikende veerkracht voor het gekozen veilingconcept. Veilingen tussen slechts één leverancier en één afnemer verhogen het risico dat één van de twee deelnemers in gebreke blijft tijdens de operationele uitvoering, die tot tien jaar kan duren, met mogelijk fatale economische gevolgen voor de deelnemers. Het

⁽³⁾ Bijvoorbeeld één veiling voor staal, één voor ammoniak, één voor de productie van e-brandstoffen, één voor mobiliteit enz.

CvdR beveelt daarom ten eerste aan na te gaan hoe het risico dat een veilingdeelnemer tijdens de operationele uitvoering in gebreke blijft, kan worden beperkt. Zowel fabrikanten als afnemers moeten doeltreffende en op de markt beproefde methoden toepassen. Ook voor vervolgvellingen moet worden onderzocht of de keuze van alternatieve veilingmechanismen (bijv. dubbele veilingen, zie H2Global) dergelijke risico's kan minimaliseren.

16. Een effectief landelijk of zelfs pan-Europees transport van waterstof via pijpleidingen zal tegen 2027 niet mogelijk zijn. Daarom zullen bij de eerste waterstofveilingen regionale aspecten waarschijnlijk een grotere rol spelen. Het CvdR wijst erop dat de Commissie doeltreffende controlemaatregelen moet nemen om prijsverstorende overeenkomsten tussen verkopers en kopers te voorkomen en om eigendomsbanden tussen verkopers en kopers uit te sluiten (bijv. verkoop aan het eigen bedrijf van de verkoper, dochterondernemingen of andere bedrijven van dezelfde groep).

17. Lokale en regionale overheden zullen bij de ontwikkeling van de waterstofeconomie een faciliterende rol spelen, aangezien zij van nature kunnen fungeren als een platform om sterke banden te creëren tussen producenten en afnemers van waterstof. Deze faciliterende rol kan pas ten volle worden benut als er ondersteunende instrumenten worden ontwikkeld om lokale en regionale overheden extra hulp te bieden op technisch vlak en op het gebied van capaciteitsopbouw. Ook moet er een einde worden gemaakt aan juridische belemmeringen voor lokale en regionale overheden om zelf bij te dragen aan de productie en verkoop van waterstof. Het CvdR verzoekt de Europese Commissie dit aspect aan de orde te stellen in de door haar aangekondigde routekaart voor waterstofvalleien ⁽⁴⁾.

18. Het CvdR roept de Europese Commissie op om lokale en regionale overheden actief te betrekken bij het op elkaar afstemmen van vraag en aanbod en het verzamelen van nauwkeurige gegevens om te bepalen waar de belangrijkste plaatsen van productie en gebruik van hernieuwbare waterstof in de EU zullen liggen; hierbij moet aandacht worden geschonken aan gebieden die met structurele belemmeringen te maken hebben.

19. Energie-intensieve industriële activiteiten, het zware vervoer en stedelijke gebieden moeten koolstofvrij worden gemaakt waarbij het reduceren van emissies voorop moet staan en tegelijkertijd nieuwe werkgelegenheidskansen moeten worden gecreëerd in met name koolstofintensieve regio's en in steden. EHB-oproepen moeten de beschikbaarstelling van hernieuwbare waterstof voor het koolstofvrij maken van steden en industriële processen, het vervangen van fossiele brandstoffen voor de productie van derivaten (bv. ammoniak) en het rechtstreeks injecteren van waterstof voor de productie van staal bevorderen daar waar volledige elektrificatie nog niet mogelijk is.

20. Het CvdR verzoekt de Europese Commissie toekomstige veilingen voor emissievrije mobiliteit te promoten, waarbij met name gedacht moet worden aan vervoersmiddelen voor lange afstanden, zoals treinen, vliegtuigen, vrachtwagens en schepen. Zoals in de verordening betreffende infrastructuur voor alternatieve brandstoffen wordt benadrukt, zal een groot aanbod van hernieuwbare waterstof ertoe bijdragen dat er overal in de EU waterstoftankstations zullen worden aangelegd.

21. Het CvdR onderstreept het belang van waterstofinfrastructuur om de efficiëntie van de EHB-oproepen te ondersteunen en de productie en het gebruik van gesubsidieerde hernieuwbare waterstof in de EU te spreiden. Wat het vervoer van waterstof betreft, zijn waterstofpijpleidingen de goedkoopste oplossing gebleken. Wel is het belangrijk om zo veel mogelijk te bevorderen dat hernieuwbare waterstof lokaal en regionaal geproduceerd en gebruikt wordt, ook in de geest van het concept van waterstofvalleien.

22. De productie van waterstof via elektrolyse vereist een grote hoeveelheid water, namelijk tussen de 18 en 24 kg water per kg waterstof ⁽⁵⁾, maar in vergelijking tot andere waterintensieve industrieën kan toch worden gesteld dat water hierbij duurzaam kan worden gebruikt. Wel zouden de Commissie en de lidstaten specifieke aandacht moeten besteden aan hulpbronnefficiëntie en aan de kaderrichtlijn water ⁽⁶⁾, met name voor regio's die met droogte worden bedreigd. Het vermijden van conflicten over watergebruik zou een hoofddoel moeten zijn van partnerschappen met derde landen, vooral in droge gebieden. Het CvdR pleit voor verder onderzoek naar technologieën inzake hulpbronnefficiëntie en waterontziltling en naar oplossingen om verontreiniging door zout water aan te pakken, waarbij het energieverbruik en de milieueffecten tot een minimum worden beperkt.

Financiering van de transitie naar hernieuwbare waterstof — EHB en ondersteunende maatregelen

23. Het CvdR zou graag zien dat de toekomstige begroting verder wordt verhoogd om een grotere marktspreiding te stimuleren, kleinere bedrijven en kmo's in staat te stellen daadwerkelijk mee te doen, en industriële sectoren waar de transitie gepaard zal gaan met hogere kosten beter te ondersteunen.

⁽⁴⁾ Een nieuw energie-elan voor de EU dankzij waterstofvalleien (routekaart), https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13875-Een-nieuw-energie-elan-voor-de-EU-dankzij-waterstofvalleien-routekaart_nl.

⁽⁵⁾ Bron: Internationaal Agentschap voor hernieuwbare energie.

⁽⁶⁾ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1).

24. Het CvdR verzoekt de Europese Commissie binnen de begroting van de EHB meer ETS-middelen toe te wijzen. Het herziene innovatiefonds, dat in omvang is toegenomen en nieuwe categorieën te ondersteunen projecten omvat, zou het mogelijk maken om de tijdvensters voor EHB-veilingen uit te breiden en de ondersteunde volumes te vergroten. In dit scenario zouden meer oproepen per jaar, georganiseerd per sector of per macroregio, een geschikt middel kunnen zijn om een gelijkmatig gespreide markt voor hernieuwbare waterstof in Europa te stimuleren.

25. Het CvdR drukt de Europese Commissie op het hart om te overwegen meer middelen ter beschikking te stellen, niet alleen voor de EHB-oproepen, maar ook voor de tenuitvoerlegging ervan door lokale en regionale overheden, waarbij gedacht moet worden aan hun capaciteit op het gebied van technische en/of administratieve expertise. In dit verband moet ook gekeken worden naar synergieën met bestaande instrumenten, zoals het instrument voor technische ondersteuning (TSI) en Jaspers, en moet er hoe dan ook gezorgd worden voor adequate gespecialiseerde opleiding door middel van gerichte cursussen die door de lidstaten worden gefinancierd.

26. De Europese Commissie zou nog eens goed moeten nagaan hoe steun voor de EHB kan worden gecombineerd met financiering via het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Fonds voor een rechtvaardige transitie en het InvestEU-programma van de Europese Investeringsbank (EIB), ook ter ondersteuning van de invoering van waterstof in de industriële cyclus van sectoren waarin emissiereductie lastig is. Dit soort steun zal uiteindelijk de bouw van productiefaciliteiten en de aanleg van de vereiste infrastructuur ten goede komen en zal het gemakkelijker maken om publieke en particuliere middelen aan te trekken.

27. Het CvdR erkent dat minder ontwikkelde regio's vanwege hun specifieke behoeften en capaciteit mogelijk aanvullende steun nodig hebben om projecten op het gebied van hernieuwbare waterstof uit te voeren en te monitoren. Het moedigt de Europese Commissie aan nauw samen te werken met de lokale en regionale overheden in deze regio's om maatwerkoplossingen uit te werken, administratieve procedures te stroomlijnen en assistentie te verlenen bij het omgaan met complexe regelgeving.

28. Met name de eerste proefveiling moet ook gericht zijn op het aantrekken van kleinere, projecten die nog in ontwikkeling zijn. Het CvdR verzoekt de Commissie dan ook de administratieve lasten te verlichten en een aantal elementen in het ontwerp van het mechanisme aan te passen — namelijk de vereiste minimumcapaciteit van de geïnstalleerde elektrolyse-installaties en de beperking van de omvang van de biedingen — zodat het voor kleine en middelgrote entiteiten gemakkelijker wordt om mee te doen.

29. Om de productie van hernieuwbare waterstof te beschermen tegen onverwachte inflatoire schommelingen zou het CvdR graag zien dat de Europese Commissie een indexeringscriterium invoert voor toegekende vaste premies.

30. Het CvdR is het met de Europese Commissie eens dat via veilingen toegekende steun — afgezien van uitzonderingen die in de voorwaarden van elke veiling worden opgenomen — niet mag worden gecumuleerd met staatssteun. Niettemin roept het CvdR de Europese Commissie op om de resultaten van de eerste veiling te evalueren met het oog op het versoepelen van de cumulatierregels voor toekomstige veilingen, zolang dit niet leidt tot concurrentievervalsingen.

31. Het CvdR verwelkomt het idee van de Europese Commissie om het concept van “veilingen als een dienst” te lanceren. Het is van mening dat dit de administratieve kosten voor de lidstaten kan verlagen. Het stelt voor om dit concept te evalueren voordat het wordt uitgebreid naar andere vormen van steun.

Creëren van arbeidsplaatsen en horizontale maatregelen

32. Het CvdR benadrukt dat lokale en regionale overheden de beste mogelijkheden hebben om de ontwikkeling van vaardigheden en de omscholing van arbeidskrachten te stimuleren, vooral in gemeenschappen waar decarbonisatie lastig is. Naar schatting zullen er tussen nu en 2030 alleen al in de waterstofproductiesector 249 000 banen voor mensen met een technisch of administratief beroepsprofiel worden geschapen ⁽⁷⁾ en zullen er in 2030 in de hele waterstofwaardeketen 1 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen zijn gecreëerd ⁽⁸⁾.

33. De EHB-veilingen en hun succes zullen afhangen van de wijze waarop de programma's in de lokale en regionale context zullen worden vormgegeven. De waterstofvalleien en desbetreffende infrastructuurvoorzieningen zullen een substantiële rol spelen, want zij zullen alle segmenten van de waterstofwaardeketen clusteren, innovatie bevorderen en de lokale economie ten goede komen. Het CvdR is ingenomen met de oprichting van de kenniscentra en Europese academies zoals voorgesteld in de verordening voor een nettonulindustrie ⁽⁹⁾. Deze zijn ook bedoeld om zowel technisch als administratief personeel gespecialiseerde cursussen te bieden.

⁽⁷⁾ Ramingen van Hydrogen Europe.

⁽⁸⁾ <https://greenskillsforhydrogen.eu/wp-content/uploads/2023/04/Final-deliverable-T2.1.pdf>.

⁽⁹⁾ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader van maatregelen ter versterking van het Europese ecosysteem voor de productie van nettonultechnologieproducten (verordening voor een nettonulindustrie) (COM (2023) 161).

34. Het CvDR roept de lidstaten en de lokale en regionale overheden op om via groene overheidsopdrachten de voorkeur te geven aan goederen die met hernieuwbare waterstof zijn geproduceerd indien duurzamere opties niet voorhanden zijn. Dit zal de ontwikkeling van Europese waardeketens voor de productie van machines en onderdelen in verband met de waterstofproductie ten goede komen en daardoor de duurzame economische ontwikkeling in de EU stimuleren.

35. Het CvDR verzoekt de Europese Commissie meer aandacht te besteden aan de essentiële rol van lokale en regionale overheden bij het beheer van de waterstofbank in het algemeen. Zij zijn immers cruciale spelers als het gaat om vergunningen voor bijkomende installaties voor de productie van energie uit hernieuwbare bron, de toewijzing van grond voor projecten en de vaststelling en toepassing van milieunormen. Het CvDR zou graag zien dat er een ondersteunend Europees en nationaal regelgevingskader met lokale en regionale speelruimte komt voor energie, industrie en de bescherming van natuurlijke hulpbronnen. Lokale en regionale overheden spelen in dit verband een sleutelrol op het vlak van de vaststelling van milieuwaarborgen inzake productiefaciliteiten en de bijbehorende infrastructuur. Om de desbetreffende procedures te versnellen zouden de lidstaten hun wat dit betreft eventueel ook meer besluitvormingsautonomie kunnen geven.

36. Belangrijk is dat de versnippering van EU-entiteiten en -initiatieven die zich met waterstof bezighouden (d.w.z. de Gemeenschappelijke Onderneming "Schone waterstof", het Waarnemingscentrum voor brandstofcellen en waterstof, de Europese alliantie voor schone waterstof) wordt beperkt, zonder dat dit ten koste gaat van de overheidsinvesteringen voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

37. Het is een goede zaak dat de Commissie ervoor ijvert de productie van hernieuwbare waterstof op te voeren, maar het CvDR benadrukt wel dat het beginsel van de circulaire economie gedurende de hele levenscyclus van producten niet uit het oog mag worden verloren, met name in gebieden waar er als gevolg van morfologische kenmerken een minder grote verscheidenheid aan hernieuwbare energiebronnen is.

Brussel, 30 november 2023.

*De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's*

Vasco ALVES CORDEIRO